

Сиг. 0801-41

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМИРАНО ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Мис. Бр. 1/4

НАСТАВНА ПРОГРАМА ПО

СТАРОГРЧКИ ЈАЗИК

ЗА II ГОДИНА

Скопје, 2002 година

**Наставната програма ја донесе Министерот за образование и наука со решение бр. 03-4030/1
од 03.07.2003 година**

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: старогрчки јазик

1.2. Вид на средно образование: гимназиско

1.3. Година на изучување: втора

1.4. Број на часови:

- Број на часови неделно: 2 часа
- Број на часови годишно: 72 часа

1.5. Статус на наставниот предмет: избран

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

2.1. Општа цел

- Изучувањето на старогрчкиот јазик овозможува да се развијат јазичната култура со осознавањето на некои универзални елементи на јазикот, да се разберат врските и меѓусебната зависност на јазичните и културно-цивилизационски процеси и појави, да се усвојат знаења и претстави за античката грчка култура, јазик, историја литература и митологија. Преку изучувањето на старогрчкиот јазик се овозможува соодветна подготовка во совладувањето на терминологијата од различни научни дисциплини.

2.2. Општи цели

Со постигањето на општите цели во изучувањето на старогрчкиот јазик во втората година од изучувањето учениците треба:

- да ги развиваат способностите за самостојно изучување на јазикот и разликување на јазичните појави на различни нивоа;
- да ги проучуваат грчката цивилизација со помош на изворни грчки текстови;
- да ги развиваат способностите за согледување на сличностите и разликите помеѓу одделни јазици, како и за средствата кои се употребуваат во нив;
- да се стекнат со работни навики, систематичност и позитивен однос кон знаењето и учењето;
- да ја сфатат антиката како неделив спој на грчко-римската цивилизација;
- да ги афирмираат хуманите етички начела и стандарди на мислење и однесување, што води и кон промени во позитивното самовреднување и самопочитување;
- да го согледаат влијанието на грчко-римската култура на денешната европска цивилизација.

2.3. Посебни цели

Со постигањето на посебните цели во изучувањето на старогрчкиот јазик во втората година од изучувањето учениците треба:

- да се здобијат со знаења за синтаксата на падежите во старогрчкиот јазик, синтаксата на глаголот и синтаксата на грчката реченица;
- да го спознаат системот на старогрчкиот јазик до степен да можат со помош на речник да разбираат и преведуваат текстови од различни периоди од грчката литература;
- да добијат преглед на грчката книжевност, митологија и цивилизација;
- да го согледаат значењето на грчката култура и цивилизација и нејзиното влијание на денешната култура и цивилизација;
- да ја разбираат и правилно да ја интерпретираат терминологијата на различни научни дисциплини.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За следење на наставата по старогрчкиот јазик во втората година учениците треба претходно да се здобиле со знаења од старогрчкиот јазик во обем кој им овозможува да читаат, пишуваат, да ги препознаваат и применуваат основите на нормативната граматика и да можат да преведуваат поедноставни старогрчки текстови.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

МОРФОЛОГИЈА НА ГЛАГОЛОТ			
Содржина	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу содржините и меѓу предметите
Глаголи со посебни форми - назални : τίνω, βάλνω итн.	Ученикот да се запознае со глаголите чија презентска основа се разликува од останатите основи и времиња;	Преку прашања да се потсети на флексијата на активните и на медијалните глаголи Материјата да се усвои со вежби и соодветни текстови.	Специфичностите се делумно блиски и присутни во нашиот јазик и другите јазици и се упатува на блискостите и разликите.
- инхоативни: εὐρίσκω, ἠβρίσκω и др.	да ја прими градбата и значењето на ваквиот специфичен вид глаголи;	Преку користење текстови да се нагласи значењето на глаголите и да се спореди со претходно утврдените специфични глаголи. Да се поттикне активно учество на поединци и групи во совладувањето на граматичката партија.	Се потсетува на значењето во македонскиот јазик.

-e-глаголи: ἐθέλω, γίγνομαι итн.	да ги открие одликите на овој вид глаголи;	Преку примери да се објасни разликата меѓу презентската основа, од една, и аористната и перфектната основа, од друга страна.	
- мешовити глаголи: ἔρχομαι, τρέχω, ἀγορεύω итн.	да ги сфати специфичностите на овие глаголи.	Преку споредби, прашања, соодветни реченици, да се утврди формата на овие глаголи.	Се потсетува на македонските глаголи: зборува, рече, гледа, виде итн.
Партицип			
- Атрибутен партицип	да знае да го употреби правилно атрибутивниот партицип во фраза и реченица;	Преку примери да се објасни употребата и значењето на ваквиот вид партицип.	Да се објасни значењето во македонскиот литературен јазик и во другите современи јазици.
- Предикатен партицип	да ја усвои ваквата специфична улога на партиципот и да ја спореди со атрибутивниот партицип	Со вежби, прашања, одговори, да се објасни специфичната употреба на партиципот и да се направи споредба со претходно обработената употреба.	

ЗБОРООБРАЗУВАЊЕ

Содржина	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу содржините и меѓу предметите
<ul style="list-style-type: none"> - Прости зборови - Изведени зборови - Именки - Придавки 	Ученикот да ја сфати разликата меѓу простите и изведените зборови.	Со објаснување и споредби се поттикнува активно вклучување во разбирањето на разликата меѓу простите, изведените и сложените зборови, начинот на кој тие настануваат и значењето што го имаат во јазикот.	Се врши споредба со македонскиот јазик и со другите јазици. Се посочуваат примери и начини на градба. Се врши формирање нови сложенки по углед на примерите.
<ul style="list-style-type: none"> - Сложенки - Именки - Придавки 	Да ги согледа основните компоненти на сложенките		
Конгруенција	Да ја сфати можноста со повеќе подмети прирокот да може да стои во еднина или множина, со подметот во средниот род во множина да стои прирок во еднина итн.	Да се вежбаат реченици со неколкуте специфичности врзани за конгруенцијата меѓу подметот и прирокот во старогрчкиот јазик.	Се даваат паралелни примери во македонскиот јазик. На пр., се споредува со колективните именки како грозје, лозје, со кои ако се подмет во реченицата стои прирок во еднина итн.
Член	Да знае да направи разлика меѓу атрибутивната и предикатната положба на членот.	Да се утврди на повеќе реченици прво едната, па другата употреба на членот и да се успее со слободна употреба во реченицата.	Да се направи споредба со македонскиот јазик и со другите современи јазици, да се поттикне наоѓањето на блискостите и на разликите.

СИНТАКСА НА ИМЕТО

Содржина	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу содржините и меѓу предметите
Падежи			
<ul style="list-style-type: none"> - Синтактички одлики на генитивот - Синтактички особености на дативот - Синтактички одлики на акузативот - Конструкцијата на апсолутниот генитив 	Ученикот да ги знае основните синтактички својства на падежот; да може да ги употреби слободно во реченица и да ги препознае при преводот.	Да се истакнат примерите на основните одлики на формата во падеж и да се објаснат условите што овозможуваат да се биде сигурен во специфичната функција на падежот.	Да се спореди со македонскиот јазик и со другите јазици што имаат падежи или, пак, предложни фрази.
Предлози <ul style="list-style-type: none"> - со еден падеж - со два падежа - со три падежи 	Да знае кои предлози се употребуваат со еден, два или повеќе падежи.	Да се истакне специфичната и важна улога на предлогот при утврдувањето на посебното значење на формата во падеж.	Да се истакне дека без предложните конструкции во нашиот јазик не би било возможно да се разберат падежните односи и да се направи споредба со улогата на предлозите меѓу старогрчкиот и македонскиот јазик.
Сврзници во зависните реченици			
<ul style="list-style-type: none"> - Декларативни - ὅτι, ὥς (дека, оти) - Временски - ὅτε, ὅποτε, ὥς (кога, штом) ἐπεὶ, ἐπειδὴ (кога, откако) ἄφ' οὗ, ἐξ οὗ, (откако), ἐν ᾧ (додека) - Причински - ὅτι, ὥς (бидејќи); διότι (затоа што, зашто); ἐπεὶ (бидејќи, кога веќе); ἐπειδὴ (бидејќи, кога веќе) 	Да ги совлада сврзниците како подлога за натамошното усвојување на видовите реченици во грчкиот јазик.	Да се посочат примери со реченици за да се согледа специфичноста на секои од сврзниците и нивната поврзаност со видовите реченици.	Споредба на семантички план со соодветните сврзници во македонскиот јазик и во другите јазици.

СИНТАКСА НА РЕЧЕНИЦА			
Содржина	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу содржините и меѓу предметите
Глаголските начини во независните реченици - Индикатив - Конјунктив - Оптатив - Императив	Ученикот да ги усвои специфичностите на начините во независните реченици.	На примери да се истакнуваат специфичностите на секој од четирите начини; да се утврди и за секој одделно и паралелно, за да се усвојат одликите во употребата.	
Глаголските начини во зависните реченици			
- Главни времиња	Да ја препознава улогата на главното или на споредното време во главната реченица	Преку примери да се потсети на главните и на споредните времиња кои се такви од синтактички аспект, ако се или едните или другите застапени во главната реченица во состав на зависносложните реченици.	Се споредува терминологијата со онаа во македонскиот литературен јазик.
- Споредни времиња			
- Зависно-прашални реченици	Да совлада како се градат зависно-прашалните реченици и да може да ги препознае во текст.	Да се вежбаат текстови со ваков вид реченици и да се споредуваат со независните.	Се поттикнува на споредба со современите јазици.
- Временски реченици	Да се запознае со градбата на временските реченици, нивните сврзници и лесно да ги препознава во текст.	Да се укаже на специфичностите и добро да се уврди на текстови овој вид реченици.	Да се спореди со македонскиот литературен јазик и со други јазици.

- Исказни реченици	да ги препознава во текст овие реченици и знае со кои сврзници се употребуваат.	Да се извежбаат овие реченици заедно со конструкции акузатив или номинатив со инфинитив.	Да се укаже на блискостите и разликите во македонскиот јазик и другите современи јазици.
- Причински реченици	Да знае со кои сврзници се употребуваат речениците и зависно од тоа дали во главната реченица е главно или споредно време, што стои во споредната реченица.	Да се извежбаат сите варијанти на примерите по избор.	Да се спореди употребата во македонскиот јазик.
- Релативни реченици	Да ги знае видовите релативни реченици и да знае да ги препознае во текст.	Да се истакне важноста на овие реченици и да се преведуваат примери со учениците.	Да се направи споредба со македонскиот и со другите современи јазици.

МЕТРИКА			
Содржина	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу содржините и меѓу предметите
- За метарот општо земено	Ученикот да ги разбира основните одлики на метарот, метричките стапки, каесурата и да може сам да прочита стих во хексаметар и во елегиски дистих.	Да се извежба на некои стихови од <i>Илијада</i> во оригинал.	Да се спореди со препевот на <i>Илијада</i> на македонски јазик и наизменично да се читаат текстовите.
- Хексаметар			
- Пентаметар			
- Елегиски дистих			

ГРЧКА ЦИВИЛИЗАЦИЈА И КУЛТУРА			
Содржина	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу содржините и меѓу предметите
Старогрчкиот јазик од II милениум пред н.е.	Ученикот да се запознае со фактот дека секогаш и од најстарото има нешто постаро, дека човекот ги оставил своите траги на врвни културни дострели и во II милениум пред н.е.	Да се покажат примери од слоговното линеарно Бе-писмо	Научниците од целиот свет се занимаваат со дешифрирањето на писмото, со ископувањето на трагите од реалните личности воспени од Хомер.
- Слоговно писмо		Да се погледнат фотографии од дворците во Микена и Кносос.	
- Дешифрирање на писмото - Дворците на микенската цивилизација			
Преглед на грчката историја			
- Славни личности од грчката историја	Да ги знае најпознатите личности од античката грчка и античката македонска историја.	Преку дадени задачи на групи ученици да се утврди значењето на неколку поважни личности од грчката и македонската историја	
- Славни војсководители			
- Прочуени државници			
- Македонските кралеви			
Грчката митологија и уметноста			
- скулптура	Да ги сфати врските меѓу античката и современата уметност.	Да се согледаат преку споредба приложените фотографии од учениците и да се разговара за собраните податоци	
- сликарство			
- градежништво			
Грчките историографи	Да се запознае со основните придобивки што ни ги овозможуваат историските податоци кај тројцата автори.		
- Херодот			
- Тукидид			
- Ксенофонт			
Претставници на грчката лирика	Да ја разбере подлогата за европската и светската лирика.		
- Сапфо			
- Алкај			

ТЕРЕНСКА НАСТАВА			
Содржина	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу содржините и меѓу предметите
Посета на музеи, археолошки локалитети, научни екскурзии во земјата и во Грција.	Ученикот да живее со фактот дека нашата земја била нераскинлив дел од античката грчка, римска и од античката македонска цивилизација.	Да се укаже на културно-историските споменици како трајно културно наследство на европската цивилизација и како подлога за нашата сегашност и иднина.	Јазично, историски, философски, уметнички, во нашата татковина, во нашите музеи, на нашите локалитети, цивилизацијата како подлога и придобивка за човештвото.

4.2. Наставни методи и активности на учење

Бидејќи се работи за наставен предмет во кој се преплетуваат содржини од јазикот, грчката цивилизација и култура, се препорачува часовите да бидат комбинирани од предавања, дискусии, работа во групи, презентации, проверување на знаењата.

Активности на наставникот

Наставникот по старогрчки јазик ја организира работата на часовите, ги предава предвидените граматички содржини, ги објаснува начините на превод од старогрчки на македонски јазик и обратно, дава упатства за редовната и дополнителната литература и начинот на кој таа се користи во наставата, во соработка со учениците организира дискусии на теми од содржините за римската цивилизација и култура, ги следи постигањата на учениците и дава оценка за резултатите на учениците.

Активностии на ученикоии

Ученикот редовно ја посетува наставата по старогрчки јазик, активно учествува во работата на часовите (во работилници, работа во двојки, дискусии, подготвува презентации за определени содрини од наставната програма), учествува во донесување процедури за работата на часовите и проверувањето на постигнатите резултати.

4.3. Организација и реализација на наставата

Наставата по старогрчки јазик се реализира во текот на учебната година со по два наставни часа неделно во кабинет наменет за изучување на класичните јазици. Потребни се услови за изведување на индивидуална и тимска работа на учениците при реализирањето на содржините. Теренската настава може да се изведе како дел од планираните екскурзии на училиштето на некој археолошки локалитет или во некоја културно-историска институција во градот.

4.4. Наставни средства и помагала

4.4.1. Наставни средства

За изведување на наставата по старогрчки јазик потребни се следните наставни средства: табла, графоскоп, радио-касетофон, комјутери со приклучок на Интернет.

4.4.2. Учебници и учебни помагала за учениците

Учебник:

- Нов учебник и работна тетратка според програмата за втора година

Преводи на македонски јазик:

Хомер, *Илијада*, Скопје 1982

Херодот, *Историја*, Скопје 1999

Софокле, *Антигона*, Скопје 1995

Софокле, *Ојдипус Тиранос*, Скопје 1991

4.4.3. Дополнителна литература за наставниците

1. Zdeslav Dukat, Gramatika grchkoga jezika, Shkolska knjiga, Zagreb 1983
2. Music-Majnaric, Gramatika grchkoga jezika, Shkolska knjiga, Zagreb, 1970
3. Grchko-hrvatski rječnik za shkole, po Benseler-Kaegleru grchko-njemackom rječniku, Zagreb 1910, fototipno izdanie, Zagreb 1988
4. М. Воџнов-А. Милев, *Сѣпарогрѣцко-бѣлѣгарски речникѣ*, Софиа, 1946.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Проверувањето и оценувањето на знаењето на учениците треба да биде јавно и може да се спроведе во повеќе видови (усно, писмено, преку различни задачи) и на различни начини (одделно, групно, дополнување).

При проверувањето на знаењето се прибираат податоци за знаењето што го постигнале учениците (колку учениците се способни да ги раберат јазичните појави и правила и да ги употребуваат нив во различни контексти). Знаењето може да се провери на повеќе начини, при што активно учествуваат учениците.

При оценувањето на знаењето потребно е однапред да им се каже на учениците:

- кога се проверува знаењето;
- како ќе се спроведува тоа;
- според кои мерила ќе се оценува.

Конечната оценка мора да се заснова на сите оценки што ги добил ученикот во текот на учебната година, од усни и писмени проверки на знаењата и учеството на учениците во различни активности (се препорачува учениците да добијат 6 оценки во текот на учебната година, и тоа по 2 оценки од проверката на знаења и реализираните активности и по една оценка од писмена работа во текот на едно полугодие). Најголемо влијание, сепак, треба да имаат оценките кои се најобјективни, најчесто писмени работи, доколку се спроведени врз основа на објективен тест на знаења и според однапред утврдени стандарди. Во текот на годината треба да се изработат две писмени работи (по една во секое полугодие).

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставникот

Покрај соодветното образование предвидено со стандардот за наставниот кадар, наставникот по латински јазик треба да го познава литературниот македонски јазик, да поседува вештини за комуникација и разбирање, како и да поседува способност да им ги пренесе на учениците високите морални вредности и критериуми иманентни на грчко-римската античка цивилизација и на тој начин да влијае во оформувањето и развивањето на моралните квалитети на учениците.

6.2. Стандард на наставниот кадар

Латинскиот јазик во втората година на изучување го предава наставник со завршени класични студии кој се здобил со звање дипломиран класичар или дипломиран класичен филолог.

6.3. Стандард за простор и опрема

За изведување на наставата по латински јазик потребна е училница опремена со основни аудио-визуелни средства. Оптимално решение е опремен кабинет за предавање и изучување на класичните јазици, кој покрај аудио – визуелните средства (графоскоп, ТВ приемник со видеопроектор, касетофон), да има и компјутери, приклучени на Интернет, прирачна библиотека со најсовремена литература за учениците.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: март 2002

7.2. Состав на работната група:

- Митко Чешларов, советник, Биро за развој на образованието
- Доц. д-р Весна Димовска, Институт за класични студии, Филозофски факултет, Скопје
- Доц. д-р Маргарита Бузалковска – Алексова, Институт за класични студии, Филозофски факултет, Скопје
- Елена Чушкова, професор во Гимназијата “Јосип Броз Тито” Скопје
- Лидија Димитријевска, професор во Средно ветеринарно училиште “Браќа Миладиновци”, Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на зайочнување: 01. 09. 2002 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по старогрчки јазик ја одобри (донесе) _____
со решение бр. _____ од _____ година.